

NÜKABÂ

(النقباء)

Allah'ın bâtın isminin mazharı oldukları için kendilerinden bütün hicapların kalktığı, mahlûkata ait bütün sırların açıldığı velîler grubu anlamında tasavvuf terimi
(bk. RİCÂLÜ'L-GAYB).

NÜKKÂRİYYE

(النكارية)

İbâziyye'nin Tâhert'teki Rüstemi imametini kabul etmedikleri için Nükkâriyye (Nekkâriyye) diye anılan ikinci büyük kolu
(bk. İBÂZİYYE).

NÜKÛL

(النكول)

Davacı veya davalının kendisine teklif edilen yemini yapmaktan kaçınması anlamında fıkıh terimi
(bk. DÂVA; YEMİN).

**NÜMEYR b. ÂMİR
(Benî Nümeyr b. Âmir)**

(بنو نمير بن عامر)

Adnânîler'e mensup bir Arap kabilesi.

Âmir b. Sa'saa kabilesinin dört ana koldan biridir. Ebû Ubeyd el-Bekrî ve Yâkût el-Hamevî gibi coğrafyacılar Benî Nümeyr'in yaşadığı Necid bölgesindeki su kaynaklarına ve kuyulara atıfta bulunur ve bunların kabileler arasında sık sık el değiştirdiğini kaydeder. Kaynaklarda Câhiliye döneminde Arap kabileleri arasında yapılan savaşlardan (eyyâmü'l-Arab) bahsedilirken Cebele ve Feyfürrîh savaşları ile birkaç küçük çarpışma dışında bu kabilenin ismine rastlanmamaktadır. Bu durum, Benî Nümeyr'in çok büyük ve önemli bir kabile olmaması yanında diğer Arap kabileleriyle ittifak etmedikleri için Cemerâtü'l-Arab olarak adlandırılan üç kabileden (diğerleri Benî Dabbe b. Üdd ve Benî Hâris b. Kâ'b'dır) biri olmasından kaynaklanmaktadır. Yaşadığı bölge tarım ve hayvancılığa uygun olmadığı için Benî Nümeyr sık sık yağmacılığa başvuruyordu.

İslâm'ın ilk dönemiyle ilgili olarak Benî Nümeyr hakkında kaynaklarda bilgi bulun-

mamaktadır. Kabile mensuplarının bir kısmı İslâm fetihlerinin ardından Suriye ve Yukarı Mezopotamya'ya (el-Cezîre ve Di-yârımudar) göç etmiştir. Abdümelik b. Mervân döneminde (685-705) Benî Âmir ile Benî Kelb arasındaki kan davası, Benî Âmir'in reisi Züfer b. Hâris'in Kelblîler'in bir köyünü basarak yirmi kişiyi öldürmesiyle başlamış, Humejd b. Hureys b. Behdel, Tedmür'de ikamet eden Benî Nümeyr'e mensup altmış kişiyi öldürmek suretiyle bunun intikamını almıştır. Züfer b. Hâris de Yevmülikîl'de 500 (veya 1000) kişiyi katlederek kan davasını sürdürmüştür (Belâzürî, V, 309; Wellhausen, s. 95-96). 70 (689) yılında Habur yakınlarında Arap kabileleri arasında yapılan savaşa Benî Nümeyr'in de katıldığı belirtilmektedir (İbnü'l-Esîr, IV, 310).

Yemâme'de kalan Benî Nümeyr'e dair ilk kayıtlar Emevîler'in son yıllarına aittir. 126 (744) yılında Benî Hanîfe'nin Yemâme'deki hâkimiyetine son verme mücadelesine katılan kabilenin II. Felec savaşı adı verilen bu çarpışmalarda diğer kabilelerle birlikte Benî Hanîfe'yi mağlûp ettiği kaydedilmektedir.

Kabilenin 195'te (811) Abbâsîler'e karşı isyan eden Ali b. Abdullah es-Süfyânî aleyhinde bir tutum izlediği bilinmektedir. 232'de (847) Benî Nümeyr'in Yemâme bölgesinde eşkıyalık yaptığına dair şikâyetler gelmesi üzerine Halife Vâsiq-Billâh, Medine'de bulunan Boğa el-Kebîr'i kabile üzerine gönderdi. Meydana gelen çarpışmalarda 3000 kişilik Nümeyrî birliğinin yarısından fazlası öldürüldü, bir kısmı da esir alınarak Basra'ya götürüldü. Benî Nümeyr, 249-254 (863-868) yıllarında Arap yarımadasının doğusunda ortaya çıkan isyanlarda da önemli rol oynadı. İbnü'l-Esîr, Yemâme Nümeyrîleri'nin Karmatî davetini kabul ederek 358'de (969) onlara itaat arzettiklerini belirtmektedir (el-Kâmil, VIII, 600).

Benî Nümeyr'in Yemâme'den kuzeye göç eden kolu Nusaybin, Rahbe, Harran ve Musul civarına yerleşti. IV. (X.) yüzyılda Hamdânîler'e tâbi olan Benî Nümeyr bu dönemde Rahbe civarını ve Karkîsiye'yi ele geçirdi. Hamdânîler'in Halep Emîri Seyfûddeve el-Hamdânî 344'te (955) Habur civarında yaşayan, içlerinde Benî Nümeyr'in de bulunduğu kabileleri cezalandırmak üzere büyük bir harekâta girişti. Benî Nümeyr 359 (970) yılında Musul'da isyan edip âmilî öldürdü. Nusaybin'de hüküm süren Nümeyrî Emîri Muzaffer, Ukaylî Emîri Ebû'z-Zevvâd Muhammed b. Müseyyib tarafından 380 (990) yılında öldürüldü. Vessâb

b. Sâbık en-Nümeyrî aynı yıl içinde Hâm-dânîler'den bağımsızlığını elde edip Harran'da bir emirlik kurdu. Nümeyrîler dağılma sürecine giren Hamdânîler'in elindeki kalelerin bir kısmını ele geçirdiler, bu arada bir süre Urfa'ya da hâkim oldular. Başlangıçta Bizans'a vergi veren Nümeyrîler, Fâtımîler'in Kuzey Suriye'ye ilerlemesi üzerine geçici bir süre Fâtımî Halifesi Müstansır-Billâh'ın himayesine girdiler. Selçuklular'ın bölgede ilerlemesi diğer emirlikler gibi Nümeyrîler'i de etkiledi ve emirliğin merkezi olan Harran, Selçuklular'a tâbi Ukaylî Emîri Şerefüddeve Müslim b. Kureş'in eline geçti (474/1081-82). İki yıl sonra Nümeyrîler'in Harran'da çıkardıkları isyan Ukaylîler tarafından bastırıldı. Nümeyrîler'e mensup emirler bölgedeki diğer bazı kalelerde V. (XI.) yüzyıl sonlarına kadar hâkimiyetlerini devam ettirmekle birlikte siyasî alanda varlık gösteremediler.

Nümeyr kabilesinin, yetiştirdiği şairler ve bunların diğer kabilelere mensup şairlerle rekabeti sebebiyle Arap edebiyatı tarihinde önemli bir yeri bulunmaktadır. Râlibil en-Nümeyrî ile oğlu Cendel, Emevî Halifesi Hişâm b. Abdümelik ve Abbâsî Halifesi Mansûr'a yazdığı mersiyelerle de tanınan Ebû Hayye en-Nümeyrî bunların en meşhurlarındandır. Hadis râvileri arasında bu kabileye mensup pek çok isim zikredilmektedir (Sem'ânî, XIII, 185-186).

BİBLİYOGRAFYA :

Ma'mer b. Müsennâ, *en-Neķā'iz* (ed. A. A. Evan), Leyden 1905, I, 358-363, 405-406, 443, 468-472; II, 732, 775, 946; Belâzürî, *Ensâb*, V, 309; Taberî, *Târîh* (Ebû'l-Fazl), IX, 146-150; Bekrî, *Mu'cem*, II, 365, 400; III, 796, 873, 998; Sem'ânî, *el-Ensâb*, XIII, 185-186; Yâkût, *Mu'cemü'l-büldân* (Cündî), bk. İndeks; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, I, bk. İndeks; F. Wüstenfeld, *Register zu den Genealogischen Tabellen der Arabischen Stämme und Familien*, Göttingen 1853, s. 340; J. Wellhausen, *Arap Devleti ve Sukutu* (trc. Fikret İşıltan), Ankara 1963, s. 95-96; Ramazan Şeşen, *Harran Tarihi*, Ankara 1993, s. 17; C. E. Bosworth, *The New Islamic Dynasties*, Edinburgh 1996, s. 93; Abd Avn Ravzân, *Mevsû'atü'l-kabâ'ili'l-Arabiyye*, Amman 2002, I, 542-544; M. F. von Oppenheim, *el-Bedüv* (trc. Mâcid Şübber v.dğr.), London-Beyrut 2004, I, 107-108, 335-344; III, 33-34, 244-245; Mahmûd Yâsin et-Tikrîfî, "ed-Devrû's-siyâsi li'l-kabâ'ili'l-Arabiyye fi'ş-Şâm ve'l-Cezîretü'l-Furâtiyye münzû muntaşafi'l-karnî'r-râbi'l-hicrî ile'l-aķdî'l-aķîr mine'l-karnî'l-hâmisi'l-hicrî", *Âdâbü'r-Râfideyn*, VII, Musul 1976, s. 155-198; C. Levi Della Vida, "Nümeyr", *IA*, IX, 373-374.

CENGİZ TOMAR

NÜMİSMATİK

(bk. MESKÛKÂT).